

Бахіча Е.Е.

Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища: основні поняття та визначення

*Бахіча Елеонора Екремівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський інженерно-педагогічний університет»
м. Сімферополь, Крим*

Анотація. В статті розглядається проблема підготовки майбутніх вихователів, до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища Криму. Розкриваються особливості формування професійних умінь і навиків у студентів спеціальності дошкільна освіта через учбову та виховну роботу.

Ключеві слова: Професійна підготовка, полікультурна освіта, полікультурне середовище, підготовка майбутніх вихователів, полікультурний дошкільний навчальний заклад

Міжнародні правові акти ЮНЕСКО ставлять на рівень першорядних завдань виховання людей у душі миру, демократії і гуманізму, пошани прав людини, культурних цінностей і традицій інших народів, збереження навколишнього середовища. Гостра потреба у розв'язанні цих питань, процеси глобалізації і міжетнічної інтеграції визначають напрямки розвитку сучасної освіти.

В останні десятиріччя ХХ століття – на початку ХХІ століття Росія все більш стикається з проблемою навчання і виховання представників етнічних меншин, що пов'язано з їх демографічним зростанням і активізацією міграційних процесів в сучасному світі. Створюючи принципово нове соціально-культурне середовище, ці процеси вимагають підготовки вихователів нового типу, таких, що здатні успішно організувати і поводити навчання і виховання дітей в умовах полікультурного середовища.

Виявлення сукупності педагогічних умов, що забезпечують ефективність полікультурної підготовки студентів до майбутньої професійно-педагогічної діяльності, створення відповідних освітніх технологій неможливе без уточнення змісту поняття "полікультурна підготовка вихователя". Слід зазначити, що у педагогічній енциклопедії термін "підготовка" розглядається як процес і результат засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних людині для виконання певної практичної діяльності [3]. Підготовка у своїх результативних проявах виявляється у різних новоутвореннях, таких як-то компетентність, готовність, професійна майстерність, професіоналізм тощо. Але у будь-якому разі ці новоутворення свідчать про спроможність людини, фахівця виконувати діяльність, оволодіння якою складає мету підготовки, її зміст і спрямованість. Саме в цьому сенсі розкривається сутність поняття "готовність вихователя (педагога, вчителя) до професійно-педагогічної діяльності". Готовність вихователя до професійно-педагогічної діяльності в полікультурному середовищі ми розглядаємо особливим випадком прояву означеної готовності, що зумовлюється специфічними рисами спільноти, де функціонують дошкільні навчальні заклади і де вихователь здійснює свою діяльність.

Гончаренко Л.А., до системи критеріїв, що дозволяють оцінити рівень готовності педагогів до діяльності в полікультурному середовищі відносить: ставлення педагога до здійснення професійної діяльності в полікультурному середовищі; наявність знань, які допомагають зрозуміти досвід і культурні характери-

стики різних народів; сформованість умінь, які необхідні для здійснення педагогічної діяльності в полікультурному середовищі; наявність професійно-особових якостей [2]. Лощенкова І.Ф. Розглядає полікультурну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов, де головним на її погляд виступає культурологічний підхід у учбовому - виховному процесі.

Проблемами підготовки студентів до патріотичного та інтернаціонального виховання школярів, виховання у них толерантності і культури міжнаціональних відносин займалися такі вчені, як Чернуха В.И., Рудь М.В, Матиєнко Е.С., Довгополова Я.В., Солодка А.К., Степанов Е.П., Ковальчук Е.С., Тодорцева Ю.В. Атрощенко Т.А., Гуренко О.И., Білоус Т.Н.

На жаль, проблема полікультурної освіти майбутніх вихователів ще не розроблена. Отже, інтернаціональне виховання, виховання у душі світу, толерантності й інші, зв'язані з ними поняття, можна розглядати як напрями полікультурної підготовки педагога.

Якщо провести паралель між поняттями "підготовка" і "формування", то приходимо до висновку, що обидва терміни розуміються як система заходів, сприяючих становленню і зміцненню у людини яких-небудь якостей і властивостей. Формування полікультурної особи педагога у вищому учбовому закладі - це учбово-виховний процес, що спирається на специфічний зміст і технології освіти і направлений на придбання студентами цінностей, знань, умінь і навиків полікультурної освіти, їх творче використання в своїй діяльності і самовиховання себе як особи, як педагога-професіонала.

Таким чином, полікультурна підготовка вихователя в педагогічному сенсі представляється як цілеспрямований учбово-виховний процес, процес створення умов формування полікультурної компетентності педагога, як компоненту процесу соціалізації особи студента - майбутнього вихователя, при якому здійснюється його саморозвиток, самовиховання.

Враховуючи результати теоретичного дослідження Солодкої А.К., Степанова Е.П., Атрощенко Т.А. можна виділити основні напрями полікультурної підготовки майбутнього педагога:

- Формування і розвиток національної свідомості, міжнаціональній толерантності.
- Формування конфліктної компетентності.
- Формування національної ідентичності.
- Виховання культури міжнаціональної взаємодії і спілкування.

- Формування і розвиток полікультурної компетентності.
- Інтернаціональне виховання, виховання у душі світу.
- Формування особових якостей педагога.
- Розвиток умінь і навиків в педагогічній практиці в області полікультурного освіти [1, 4, 5].

Полікультурна підготовка вихователя дошкільних установ - це складний, багатоплановий процес, що вимагає попереднього осмислення його цілей, завдань, змісту. Технології здійснення на кожному його етапі і залежний від конкретних соціокультурних і педагогічних умов і обставин. Отже в умовах учбового процесу на педагогічному факультеті РВНЗ "КІПУ" містяться передумови для реалізації полікультурного освіти майбутніх вихователів.

Найбільшими потенційними можливостями у формуванні полікультурності у майбутніх вихователів, на наш погляд, володіють наступні педагогічні дисципліни: "Етнопедagogіка" і "Релігієзнавство". Нами були проаналізовані цілі і зміст цих дисциплін, внаслідок чого ми прийшли до висновку, що зміст програмного матеріалу по даних учбових дисциплінах володіють об'єктивними можливостями формування у студентів полікультурної компетентності. Проте аналіз програм показав, що їх зміст слабо відображає досвід і практику толерантної взаємодії, виховання і освіти, а також, не націлює студентів на оволодіння знаннями і вміннями роботи з дітьми різних національностей. З цією метою був розроблений спецкурс "Технологія професійної діяльності вихователя в полікультурному ДУЗ".

Програма спецкурсу побудована на концептуальних ідеях даного напрямку сучасної педагогічної науки таких як, толерантна взаємодія педагога з різними суб'єктами педагогічного процесу і створення умов для розвитку міжетнічної толерантності у взаєминах з різними представниками етнічних груп у вихованців. Сучасні підходи до педагогічного знання в даній області припускають розробку курсу в єдності його теоретичної і практичної сторін. Відповідно до цього даний курс є інтегрованим. Разом з лекційними і семінарськими заняттями основну частину занять складають – тренінги, що дозволяють розвинути у студентів практичні навички толерантної взаємодії.

Структура курсу представлена наступними розділами: "Введення в полікультурне виховання", "Проблема толерантності в дитячому середовищі", Зміст кожного розділу відображає сучасні підходи до позначених проблем. Завдання спецкурсу: – формування у майбутніх педагогів установок на толерантну взаємодію в умовах полікультурного простору і на необхідність створення толерантного середовища в освітній установі; формування педагогічної, міжнаціональної толерантності у майбутніх педагогів; – озброєння студентів знаннями і вміннями формування толерантності у дітей дошкільного віку; – вироблення по-

треби і початкових умінь дослідницької і моделюючої діяльності в області полікультурного освіти і виховання.

Вивчення спецкурсу закінчується підсумковою роботою студентів – самостійною розробкою програми виховання толерантності у дошкільників.

У формуванні полікультурального вихователя важливим, на наш погляд, є розвиток національної культури і міжетнічних взаємин. Е.П. Степанов виділяє критерії формування культури міжетнічних відносин. Найбільш значущі критерії, які визначають рівень формування культури міжетнічних відносин студентів, на думку автора це - пізнавальна спрямованість (орієнтація на засвоєння норм міжетнічних відносин); комунікативна спрямованість (орієнтація на вміння будувати відношення з представниками інших національностей); емоційна спрямованість (вираз відношення до себе як суб'єкта певної діяльності, до власної діяльності і інших людей як суб'єктів спільної діяльності); здатність застосовувати теоретичні знання і практичні вміння адекватно ситуації міжетнічної взаємодії; здатність оцінки рефлексії результативності процесу міжетнічних відносин, корекції і самій корекції цього процесу [5].

Формування національної свідомості і етнічності в процесі підготовки майбутніх вихователів. Знання національних особливостей, культури свого народу сприяє пробудженню інтересу до традицій і культури інших народів. На думку О.Я. Надибської вкорінення в самосвідомості окремих індивідів поліетнічного соціуму переваг своєї нації над іншими, як засвідчує суспільний досвід, сприяє появі ідей націоналізму в його негативному варіанті і шовінізму, приводить до конфронтації, конфліктним ситуаціям і негативно відбивається на державно-творчих процесах.

Тому етнічну культуру ми розглядаємо як основу формування соціально-етичних норм поведінки, що виражають високу культуру міжнаціонального спілкування, міжнаціональних відносин. Яка сприятиме затвердженню гармонійних, гуманістичних відносин між всіма його суб'єктами, що є необхідною передумовою побудови в Росії багатонаціонального цивільного суспільства. Підводячи підсумки, можемо сказати, що полікультурна підготовка майбутніх вихователів є складовою частиною професійно-педагогічної підготовки. Її метою і результатом є полікультурна готовність, готовність до реалізації полікультурного виховання і освіти.

Таким чином, ми рахуємо впровадження спецкурсу "Технологія професійної діяльності вихователя в полікультурному ДНЗ" в програму навчання студентів педагогічного факультету спеціальності «Дошкільне виховання» ефективною формою підготовки майбутніх вихователів в умовах полікультурного середовища.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Атрошенко Т.О. Розвиток культури міжнаціонального спілкування майбутнього вчителя початкових класів: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04.- Київ, 2003.-21 с.
Atroschenko T.O. Rozvitok kulturi mizhnatsionalnogo spilkuvannya maybutnogo vchitelya pochatkovih klasiv [The development of international communication of future teacher of primary school]:

Avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.04.- Kiyiv, 2003.-21 s.

2. Гончаренко Л.А. Формування готовності вчителів до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища в системі післядипломної освіти: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04.- Вінниця, 2007.-20с.

Goncharenko L.A. *Formuvannya gotovnosti vchiteliv do profesiy-noyi diyalnosti v umovah polikulturnogo seredovischa v sistemі pislyadiplomnoyi osviti [The formation of preparing of teacher to the professional activity of polycultural environment in the system of post graduating education]: Avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stup. kand., ped. nauk: 13.00.04.- Vinnitsya, 2007.-20s.*

3. Надибська О.Я. *Національне у самосвідомості особистості ед. тнічного соціуму: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філософ. наук: 09.00.03.- Одеса, 2002.-20с.*

Nadibska O.Ya. Natsionalne u samosvidomosti osobistosti poli-etnichnogo sotsiumu [The nationality in self-consciousness of individual of polyethnic society : author's abstract of scientific paper of pedagogical science]: Avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stup. kand., filosof. nauk: 09.00.03.- Odesa, 2002.-20s.

4. Солодка А.К. *Полікультурне виховання старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.07.-Київ, 2005.-20с.*

Solodka A.K. *Polikulturne vihovannya starshoklasnikiv u protsesi vivchennya humanitarnih predmetiv [The polycultural education of senior pupils in the process of studying liberal arts]: Avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stup. kand., ped. nauk: 13.00.07.-KiYiv, 2005.-20s.*

5. Степанов Є.П. *Формування культури міжетнічних відносин у студентів вищих навчальних закладів: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.07.- Луганськ., 2004.-20с.*

Stepanov E.P. Formuvannya kulturi mizhethnichnih vidnosin u studentiv vischih navchalnih zakladiv [The formation of culture of inter ethnic relationship of students of higher educational establishments]: Avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stup. kand., ped. nauk: 13.00.07.- Lugansk., 2004.-20s.

Bakhicha E. Preparation of future educators to professional activity in the conditions of polycultural environment: basic concepts and determinations

Abstract. The problem of preparation of future educators to professional activity in the conditions of polycultural environment of Crimea is examined in the article. The features of forming of professional abilities and skills for the students of specialty preschool education through educative work is opened up.

Keywords: professional activity, polycultural education, polycultural environment, preparation of future educators, polycultural preschool educational establishments

Бахича Э.Э. Подготовка будущих воспитателей к профессиональной деятельности в условиях поликультурной среды: основные понятия и обозначения

Аннотация. В статье рассматривается проблема подготовки будущих воспитателей к профессиональной деятельности в условиях поликультурной среды Крыма. Описаны особенности формирования профессиональных умений и навыков у студентов специальности дошкольного образования через учебную и воспитательную работу.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, поликультурное образование, поликультурная среда, подготовка будущих воспитателей, поликультурное детское образовательное учреждение